

ДО 80 – ЛІТТЯ СТАХІРИ ЙОСИПА МИХАЙЛОВИЧА

Доктору фізико-математичних наук, професору, лауреату Державної премії в галузі науки і техніки, завідувачому кафедрою і заслуженому професору Львівського національного університету ім. І. Франка 9 грудня 2014 року виповнюється 80 років

Стахіра Йосип Михайлович – знаний український вчений - фізик і педагог народився 9 грудня 1934 року в селі Нирків Заліщицького району Тернопільської області. У 1958 році закінчив фізико-математичний факультет Чернівецького університету. Наукову роботу Йосип Михайлович розпочав на посаді старшого лаборанта кафедри напівпровідників Чернівецького університету у 1958 р. У 1966 р. після закінчення аспірантури Чернівецького університету захистив дисертацію кандидата фізико-математичних наук, а у 1985 р. вже у Львівському державному університеті ім. І. Франка - доктора фізико-математичних наук. У період 1964-68 рр. – Йосип Михайлович завідував кафедрою фізики Чернівецького медичного інституту. З 1968 р. наукова діяльність Й.М. Стахіри пов'язана з Львівським університетом. 1970-78 р. – доцент кафедри

загальної фізики, з 1980 – доцент кафедри фізики напівпровідників, а з 1987 року завідувач цієї кафедри. З 1995 р. по 2002 р. працював деканом фізичного факультету.

Стахіра Йосип Михайлович започаткував у Львівському національному університеті імені Івана Франка новий напрям наукових досліджень – напівпровідникові властивості шаруватих кристалів і протягом сорокарічної наукової і педагогічної діяльності займається вивченням фізичних властивостей шаруватих напівпровідників та кореляції міжшарової взаємодії з електронними властивостями. Й.М. Стахіра зробив вагомий науковий внесок у розвиток вітчизняної фізичної науки в галузі фізики напівпровідників. Під його науковим керівництвом виконана велика кількість держбюджетних та госпдоговірних тем. Велику увагу він приділяє практичному застосуванню наукових ідей і розробок. Створені ним і під його керівництвом численні наукові розробки були впроваджені у виробництво. Має низку винаходів з технології одержання монокристалів шаруватих напівпровідників і їхнього практичного застосування.

До найбільш важливих результатів в цьому плані можна віднести наступні:

Розроблено нову експериментальну методику дослідження ролі ефектів шаруватості в динаміці ґратки та електронних властивостях напівпровідникових матеріалів, яка ґрунтується на явищах спільної дії одновісної деформації і світла з області спектру міжзонного поглинання. Виявлено і досліджено новий кінетичний ефект – п'єзофотопровідність.

Розроблено технологію вирощування монокристалічних сполук типу $A^{III}B^{VI}$ методом Чохральського, в тому числі матеріалів, які утворюються по перитектичній реакції. На основі методу Чохральського запропонований спосіб одержання інтеркальованих систем металосполука - $A^{III}B^{VI}$.

Вивчені особливості електронних властивостей кристалів типу $A^{III}B^{VI}$, які породжені шаруватою структурою. Зокрема встановлено, що в нормальних умовах ці матеріали перебувають у стані динамічного розпорядкування. Розроблена теорія виникнення нелінійних хвиль в динаміці ґратки цих матеріалів. Виявлено ефект “тримеризації” фізичних влас-

тивостей шаруватих напівпровідників, який може бути викликаний одновісним тиском, корпускулярним опроміненням або інтеркалюванням.

З'ясована роль міжшарової взаємодії в механічних, структурних, оптичних, фотоелектричних та електричних властивостях сполук $A^{III}B^{VI}$.

У доробку професора Стахіри Й. М. понад 200 наукових та науково-методичних праць, патентів на винаходи. В 2001 році за досліджені нові фізичні ефекти в сильно анізотропних напівпровідниках і прилади на їхній основі Стахіри Й. М. була присвоєна Державна премія України в галузі науки і техніки.

У педагогічній роботі основна увага професора Стахіри Й. М. зосереджена на високій якості навчального процесу, його нерозривному зв'язку з науковою тематикою кафедри та потребами регіону. Під його керівництвом захищено 3 докторських дисертацій і 10 кандидатських дисертацій.

Стахіра Й. М. є заступником редактора авторитетного науково-технічного "Журналу фізичних досліджень", членом редколегії науково-технічного журналу "Сенсорна електроніка та мікросистемні технології", "Вісник ЛНУ, серія фізична". Він є ініціатором і організатором проведення багатьох міжнародних та українських науково-технічних конференцій з фізики напівпровідників.

Проте не тільки наукові дослідження і роботи знаходяться у сфері постійного інтересу

та уваги професора Стахіри Й. М., він проводить активну науково-організаційну та просвітницьку діяльність. Він є членом Наукового товариства імені Т.Г.Шевченка, членом експертної ради ВАК України з фізики, членом Наукової ради НАН України з проблеми «Фізика напівпровідників і діелектриків», членом Наукової ради Міністерства освіти та науки України за напрямом "Загальна фізика", заступником голови спеціалізованої Вченої ради по захисту кандидатських та докторських дисертацій, був віце-президентом Українського фізичного товариства. Будучи деканом фізичного факультету, Йосип Михайлович ініціював створення на факультеті кафедр астрономії та електроніки, відкриття факультету електроніки у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Йосип Михайлович тісно і плідно співпрацює з нашим університетом, зокрема з Міжвідомчим науково-навчальним фізико-технічним центром МОН і НАН України при ОНУ імені І.І. Мечникова, а також будучи членом редколегії нашого журналу, і у якості члена Програмних комітетів Міжнародних науково-технічних конференцій, які проводилися на базі нашого університету.

То ж у День Вашого Ювілею, шановний Йосипе Михайловичу, вітаємо Вас і зичимо Вам доброго здоров'я, щастя, наснаги, творчого довголіття і нових наукових звершень!

Редколегія журналу